

**Охорона культурної спадщини:
анотований бібліографічний список**

2021. – Вип. 10. – 12 с.

<http://nplu.org/article.php?id=423&subject=3>

1. Аль-Ахммаді Саер Аднан. Основні чинники що обмежують і формують правила інтеграції фотоелектричних систем в історичні будівлі / Саер Аднан Аль Ахммаді, Лариса Шулдан // Сучас. проблеми архітектури та містобудування : наук.-техн. зб. / Київ. нац. ун-т буд-ва і архіт. — Київ, 2021. — Вип. 60. — С. 198-216. *Шифр зберігання в Бібліотеці: Бп14392-60* Висвітлено проблеми інтеграції сонячних фотоелектричних систем в історичні будівлі. Зазначено, що історичні будівлі складають значну частину будівельного фонду України. Вони є візитівкою наших історичних міст. Але їх нормальне функціонування, а можливо й їх існування, в першу чергу залежить від збереження їх утилітарної функції та адаптації до нових енергетичних реалій. Для того, щоб зберегти архітектурну спадщину для майбутніх поколінь, необхідно знайти такі підходи та рішення до енергетичної модернізації історичних будівель, що дозволять одночасно підвищуючи комфорт, знижуючи рахунки за енергію та мінімізуючи вплив на навколишнє середовище - зберегти історичні та естетичні цінності.

2. Горелов С. Бойовики обстріляли населений пункт на Луганщині: є постраждалі, пошкоджений храм [Електронний ресурс] / Сергій Горелов // Факту. ua : [веб-сайт]. – 2021. – 17 верес. — Електрон. дані. *Йдеться про те, що 16 вересня бойовики «ЛНР» під час тренування зі стрільби та управління вогнем обстріляли окупований ними населений пункт Іллірія в Лутугинському районі Луганської області, про що Головне управління розвідки Міністерства оборони України (ГУР МОУ) повідомило у*

своєму Facebook. Зазначено, що в результаті обстрілу з важкого озброєння окупанти пошкодили кілька цивільних будівель: храм Олександра Невського, який побудований в XIX столітті, продовольчий магазин та будинок культури. Є постраждалі серед мирних жителів. Командування окупаційних військ намагається приховати обставини події. Вказано, що цілком можливо, що бойовики спробують перекласти відповідальність за обстріл населених пунктів на підрозділи Об'єднаних сил. Текст: <https://ukrainenews.fakty.ua/385254-boeviki-obstrelyali-naselennyj-punkt-na-lugancshine-est-postradavshie-povrezhden-hram>

3. Єсюнін С. М. Пам'ятки архітектури військового призначення міста Хмельницького / С. М. Єсюнін // Хмельниц. краєзнав. студії : наук.-краєзнав. зб. / Нац. спілка краєзнавців України. — Хмельницький, 2021. — Вип. 29. — С. 77-100. *Шифр зберігання в Бібліотеці: Бп18031-29* Наведено історичні довідки на вісім пам'яток військового призначення у місті Хмельницькому (Проскурів), які збудовані у XIX – XX ст., визнані пам'ятками та об'єктами архітектури місцевого значення та рекомендовані до охорони.

4. Єсюнін С. М. Прибуткові будинки – пам'ятки архітектури міста Хмельницького / С. М. Єсюнін // Хмельниц. краєзнав. студії : наук.-краєзнав. зб. / Нац. спілка краєзнавців України. — Хмельницький, 2021. — Вип. 30. — С. 83-114. *Шифр зберігання в Бібліотеці: Бп18031-30* Наведено історичні довідки на 28 прибуткових будинків у місті Хмельницькому (Проскурів), які збудовані у XX ст. Ці будинки визнано пам'ятками та об'єктами архітектури місцевого значення та рекомендовано до охорони.

5. Калініченко В. В. Сільська (земельна) громада як елемент нематеріальної культурної спадщини: історична ретроспекція / В. В. Калініченко // Культура України : зб. наук. пр. / Харків. держ. акад. культури. — Харків, 2021. — Вип. 71. — С. 17-23. *Шифр зберігання в Бібліотеці: Бп14696-71* Досліджено історичний розвиток селянського поземельного, самоврядного, соціального інституту — сільської (земельної) громади.

Доведено, що його можна вважати проявом нематеріальної культурної спадщини України.

6. Кожна область має шукати свої сенси [Електронний ресурс] // *Голос України*. – 2021. – 1 жовт. (№ 187). — Електрон. дані. *Йдеться про візит народних депутатів від фракції "Слуга народу" на Тернопільщину, у ході якого парламентарії відкрили спортивний майданчик з облаштуванням стадіону в селі Боричівка Тербовлянського району та відвідали низку об'єктів, включених до президентських програм "Велике будівництво" та "Велика реставрація", серед яких, зокрема, водна арена "Тернопіль" та три замки – Чортківський, Збаразький та Кременецький. У своєму дописі у Фейсбуці за результатами поїздки заступниця голови фракції "Слуга народу" Євгенія Кравчук повідомила, що під час круглого столу "Туристичне Тернопілля – синергія держави та громад" обговорено розвиток туристичної галузі краю та проблеми збереження історичних об'єктів. Парламентарій пообіцяла, що незабаром буде опубліковано список із 28 нових об'єктів "Великої реставрації", та зауважила, що для того, щоб включити такі об'єкти у програму реставрації ухвалено спеціальний Закон № 5551-2, який вже запрацював. Також Євгенія Кравчук наголосила, що 2021 рік для Тернопільщини став роком відновлення мостів, а стосовно відвідання народними депутатами простору для громад у Чорткові відзначила, що "це місце буде не просто партійним осередком, а простором, де кожен зможе поспілкуватися із владою, надати свої пропозиції, обговорити проблеми та разом шукати шляхи їхнього вирішення".* Текст: <http://www.golos.com.ua/article/351761>

7. Крупа І. Проблеми збереження культурної спадщини: зарубіжний та український досвід / І. Крупа, Г. Вишнеvsька // *Укр. культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку : наук. зб. / Рівнен. держ. гуманітар. ун-т. – Рівне, 2020. – Вип. 35 : Напрямок: Культурологія. – С. 227-232. Шифр зберігання в Бібліотеці: Бп14524-35* Зазначено, що збереження

об'єктів культурної спадщини за сучасних умов є однією з ключових науково-теоретичних і практичних проблем, що виносяться на обговорення наукових конференцій та громадських дискусій. Вивчено зарубіжний та вітчизняний досвід щодо збереження культурної спадщини, роль культурного потенціалу у розвитку туристичної діяльності. Зазначено, що досвід використання в туризмі історико-культурної спадщини таких провідних країн світу як Великобританія, США та Канада, показує: ефективно залучення пам'яток до сфери туризму можливе лише за наявності добре розвинутої туристичної індустрії, яка враховувала б взаємовпливи процесів пожвавлення туристичного бізнесу та стану збереження пам'яток.

8. Культура і мистецтво Чернігово-Сіверщини: міста, події, постаті : до 200-річчя Ніжинської вищої школи / НАН України, Ін-т мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського, Ніжин. держ. ун-т ім. М. Гоголя ; ред.-упоряд.: В. Кузик, О. Кавунник ; [передмова: В. І. Рожок]. – Ніжин ; Київ : Лисенко М. М., 2021. – 251 с. : іл., табл., портр. **Шифр зберігання в Бібліотеці: A815162** *Зі змісту: Іржавець як історично-сакральне місце збереження і поширення культу Іржавецької Чудотворної ікони Богоматері / В. В. Кузик. – С. 11-30.*

9. Леп'явко С. Як змінюється графський парк у Линовиці [Електронний ресурс] / Сергій Леп'явко // *Голос України*. – 2021. – 29 верес. (№ 185). — Електрон. дані. *Йдеться про проблему збереження Парку імені Тараса Шевченка, або садиби Якова де Бальмена в Чернігівській області – ботанічної пам'ятки природи місцевого значення, яка має наукову, культурну, історичну цінність та заповідний режим. Як зазначила керівниця краєзнавчого музею Линовицької школи Людмила Лазаренко, садибу свого часу відвідували Т. Шевченко, Є. Гребінка, О. Афанасьєв-Чужбинський, Л. Жемчужников, і завдяки власникам Линовиці де Бальменів Линовиця з непримітного села на початку XIX століття перетворилася на визначний культурний та мистецький осередок. Під час чергового експертного візиту в*

межах проекту "Розробка та сприяння запровадженню політики охорони навколишнього середовища Линовицької громади", який реалізується Сіверським інститутом регіональних досліджень, досягнуто домовленості про подальше залучення фахівців зі створення садово-паркових композицій та розробки туристичного потенціалу парку і громади загалом. Текст: <http://www.golos.com.ua/article/351641>

10. Матеріали 75-ї наукової конференції професорсько-викладацького складу і наукових працівників економіко-правового факультету Одеського національного університету імені І. І. Мечникова, 25 - 27 листопада 2020 року, м. Одеса / [відп. ред. А. В. Смітюх]. — Одеса : Фенікс, 2020. — 225 с. *Шифр зберігання в Бібліотеці: А814743* Зі змісту: *Сучасні проблеми охорони об'єктів культурної спадщини в галузі архітектури / Є. М. Корнеєва. – С. 118-121.*

11. Міщенко М. О. Визначення статусу нерухомих об'єктів культурної спадщини: особливості та наявна проблематика / М. О. Міщенко // Культурол. думка : щоріч. наук. пр. / Нац. акад. мистецтв України, Ін-т культурології. – Київ, 2021. – № 19. – С. 135-143. *Шифр зберігання в Бібліотеці: Бп17078-19* Досліджено проблематику, пов'язану з особливостями визначення статусу нерухомих об'єктів культурної спадщини, а також практичними аспектами, які її супроводжують. Наголошено на тому, що включення об'єкта культурної спадщини до Державного реєстру нерухомих пам'яток України за категорією національного або місцевого значення є свідченням його особливого статусу й повинно слугувати запорукою того, що держава в особі уповноважених органів буде вживати всіх необхідних заходів для його захисту та збереження. Визначено й аргументовано, що той формат, у якому нині існує Державний реєстр нерухомих пам'яток України є застарілим – його сформовано без урахування наявного практичного досвіду, досягнень технологічного прогресу та життєвих реалій, обумовлених новими викликами сучасності. Зазначено, що варто змінити окремі положення

чинного Закону України «Про охорону культурної спадщини», зокрема, у частині формування базового понятійного апарату пам'яткоохоронної сфери, а також порядку оприлюднення інформації про державну реєстрацію об'єктів культурної спадщини. З метою збереження відомостей Державного реєстру нерухомих пам'яток України варто скористатися сучасним програмним забезпеченням, адаптованим для означених потреб, а не послуговуватися винятково опцією архівування наявних текстових документів.

12. Нікітенко Н. «Брехня про князя, який побудував Софію Київську, залишалася нерозкритою майже тисячу років»: рівно 1010 років тому був закладений найдавніший храм Русі [Електронний ресурс] / Надія Нікітенко ; Бесіду вів Ігор Осипчук // Fakty. ua : [веб-сайт]. – 2021. – 22 верес. — Електрон. дані. У контексті появи нових обставин, пов'язаних зі створенням найстарішого зі збережених храмів Києва – Софійського собору, наведено матеріали інтерв'ю із завідувачкою науково-дослідного відділу «Інститут «Свята Софія» Національного заповідника «Софія Київська» доктором історичних наук Надією Нікітенко. Вона зазначила, що в літописанні Київської Русі сказано, що Софійський собор побудували на місці перемоги русичів над печенігами. Однак є суттєва проблема — дати закладки собору в джерелах називаються різні: у Новгородському літописі — 1017 рік, а в «Повісті временних літ» — 1037-ий. Проте в обох літописах сказано, що Софія Київська — дітище великого князя Київського Ярослава Мудрого. Зауважено, що Надія Нікітенко виявила в соборі факти, які свідчать, що ці твердження грішать проти істини. Їй вдалося з'ясувати, коли насправді було розпочато та завершено зведення собору, й її висновки визнали експерти ЮНЕСКО. Історик розповіла, за чією ж ініціативою була споруджена Софія Київська і чому слава її будівельника дісталася виключно Ярославу Мудрому. Текст: <https://fakty.ua/385520-lozh-o-knyaze-postroivshem-sofiyu-kievskuyu-ostavalas-neraskrytoj-pochti-tsyachy-let-rovno-1010-let-nazad-byl-zalozhen-drevnejshij-hram-rusi>

13. Пам'ятки історії та культури міста Покров : Дніпропетровська область : (за матеріалами "Зводу пам'яток історії та культури України") / [В. В. Грибовський та ін. ; упоряд.: Л. М. Голубчик та ін. ; редкол.: Н. Г. Першина та ін.] ; Дніпропетр. облдержадмін., Упр. культури, національностей і релігій, Дніпропетр. обл. центр з охорони іст.-культур. цінностей. — Дніпро : Журфонд, 2020. — 143 с., [2] арк. фотоіл. : іл.

Шифр зберігання в Бібліотеці: БЗ66058 *Розглянуто пам'ятки історії та монументального мистецтва, що розташовані на території міста Покров Дніпропетровської області. Наведено 27 об'єктів культурної спадщини Покрова, а також розгорнуті археологічний та історичний нариси про минуле міста.*

14. Погорілець О. Г. Град Межибоже: від міста до заповідника / О. Г. Погорілець // Хмельниц. краєзнав. студії : наук.-краєзнав. зб. / Нац. спілка краєзнавців України. — Хмельницький, 2021. — Вип. 31. — С. 237-239.

Шифр зберігання в Бібліотеці: Бп18031-31 *Йдеться про пам'яткоохоронний, дослідницький та культурно-просвітницький заклад — Державний історико-культурний заповідник "Межибіж". Вказано, що перший музей у Меджибізькій фортеці був створений понад два століття тому. Зазначено, що історико-культурний заповідник – не завмерла у часі установа: він розбудовується і знаходить нові форми діяльності відповідно до викликів часу. Зараз, коли палац Сенявських реставрується, вже розробляється концепція створення у ньому сучасного музею "Палац європейських історій". Розробляються плани й щодо цілісної музеєфікації усього комплексу Меджибізької фортеці, з представниками багатьох драматичних сторінок історії України від найдавніших часів до нинішньої "гібридної" війни.*

15. Реставратори з Польщі оновили туристичний «магніт» на Тернопільщині [Електронний ресурс] // Укрінформ : [укр. інформ. сайт]. — 2021. — 6 жовт. — Електрон. дані. *Подано інформацію, що на околиці села Личківці, що на Тернопільщині, спеціалісти Фонду культурної спадщини з*

Варшави відреставрували пам'ятку монументального мистецтва XIX століття. Про це повідомив голова Гусятинської громади, до якої входить село Личківці, Степан Карпо. За його словами, відновлена скульптура стане частиною маршруту до туристичних локацій села, яких тут кілька. Це – 350-річна липа, давній костел, надгробок капітану, який загинув під Можайськом під час походу Наполеона на Москву 1812 року, та місце, де свого часу знайшли статую Збруцького ідола. Зазначено, що за останній рік Фонд культурної спадщини з Варшави відновив понад 90 історичних надгробних пам'ятників у Польщі та в Україні. Попри ускладнення, пов'язані з епідемічною ситуацією, працівники фонду провели низку реставраційних робіт на п'яти католицьких, православних, єврейських і татарських історичних кладовищах. Текст: <https://www.ukrinform.ua/rubric-tourism/3328199-restavratori-z-polsi-onovili-turisticnij-magnit-na-ternopilsini.html>

16. Родигіна О. Російська церква заборонила усміхнених святих / Олександра Родигіна // Країна. – 2021. – 7 жовт. (№ 39/40). — С. 13. *Йдеться про виставку 30-ти унікальних ікон XVII – XVIII ст., яку покажуть після розширення експозиції Острозької іконописної майстерні. Зазначено, що робота острозьких іконописців відрізнялася від праці традиційного іконописця, оскільки вона була творчою і не передбачала повторення усіх деталей попередніх ікон. Наголошено, що оновлена виставка Острозької іконописної майстерні буде інклюзивною.*

17. Росія привласнила понад 4000 пам'яток у Криму і вивозить артефакти [Електронний ресурс] // Крим. світлиця. – 2021. – 17 верес. (№ 37). — Електрон. дані. *В контексті доповіді ЮНЕСКО про спостереження за ситуацією в Автономній Республіці Крим для 212-ої сесії Виконавчої ради організації зазначено, що ситуація з правами людини в окупованому Росією Криму та місті Севастополь продовжує погіршуватися, а об'єкти всесвітньої спадщини ЮНЕСКО та інші культурні пам'ятки зазнають варварського поводження і розграбування з*

боку окупаційної влади. В ЮНЕСКО наголошують, що російська окупація Криму змінила сприйняття історико-культурної спадщини України як державою, так і суспільством. Текст:

<http://svitlytsia.crimea.ua/index.php?section=article&artID=23565>

18. Скрипник В. Збирають кошти на порятунок печерного храму рахманів [Електронний ресурс] / Віктор Скрипник // *Голос України*. – 2021. – 12 жовт. (№ 194). — Електрон. дані. *Йдеться про реалізацію нового проекту ГО "Ямпільщина туристична" стосовно порятунку пам'ятки культурної спадщини місцевого значення – залишків печерного храму XI століття у скелі над Дністром біля села Оксанівка Ямпільської громади. Наведено коментар голови ГО "Туристична Ямпільщина" Мирослави Марченко, яка повідомила, що печерний храм отримав статус пам'ятки культурної спадщини місцевого значення, і тепер необхідно його обладнати належним чином і зробити доступним для відвідування туристами.* Текст: <http://www.golos.com.ua/article/352177>

19. Трембіцький А. М. Садиба Григорія Галагана у Лебединцях – пам'ятка палацово-паркового мистецтва XIX ст. / А. М. Трембіцький // *Хмельниц. краєзнав. студії : наук.-краєзнав. зб. / Нац. спілка краєзнавців України*. — Хмельницький, 2021. — Вип. 31. — С. 203-216. **Шифр зберігання в Бібліотеці: Бп18031-31** *На підставі праць відомого українського архітектора, мистця і мистецтвознавця, подолянина Володимира Січинського та інших розкрито історію проектування та побудови пам'ятки доби розквіту української архітектури та паркобудівничого мистецтва XIX ст. – садиби Григорія Галагана у селі Лебединці.*

20. У Вінниці до Днів європейської спадщини проведуть нестандартні екскурсії [Електронний ресурс] // *Укрінформ* : [укр. інформ. сайт]. – 2021. – 21 верес. — Електрон. дані. *Подано інформацію, що у Вінниці з 24 по 26 вересня відбудуться Дні європейської спадщини (ДЄС), в межах яких організують кілька нестандартних екскурсій, майстер-класів та*

прогулянок містом. Про це повідомили у пресслужбі Вінницької міської ради. Зазначено, що основна ідея заходів в межах ДЄС – відкриття і огляд зазвичай закритих чи маловідомих пам'яток і артефактів, щоб привернути увагу громадськості до їхньої історичної та архітектурної цінності. У 2021 році ДЄС присвячені темі інклюзивної та різноманітної спадщини і покликані заохотити широку громадську участь у культурі, сприяти та відзначати різноманітність і наголосити, що взаємодія з людьми та спільнотами з різним культурним походженням може збагатити наше життя. Текст: <https://www.ukrinform.ua/rubric-tourism/3319161-u-vinnici-do-dniv-evropejskoi-spadsini-provedut-standartni-ekskursii.html>

21. У Мукачеві відновлюватимуть Білий палац Ракоці [Електронний ресурс] // Укрінформ : [укр. інформ. сайт]. – 2021. – 27 верес. — Електрон. дані. Подано інформацію, що у Мукачеві реставруватимуть Білий палац Ракоці, міська рада подала на Prozorro оголошення про розроблення науково-проектної документації щодо реставрації об'єкта. Про це йдеться у повідомленні Мукачівської міськради в Фейсбуці. Палац князів Ракоці (інша назва «Білий палац») – колишня міська резиденція князів трансільванської династії Ракоці, розташована у місті Мукачево. Зазначено, що «Білий палац» використовувався для урочистих прийомів знаті та іноземних послів. У XIX столітті у палаці розміщувалася експозиція Мукачівського краєзнавчого музею, заснованого відомим закарпатським археологом Тиводаром Легоцьким. Там була й канцелярія графа Шенборна, де працював юристом Легоцький. Текст: <https://www.ukrinform.ua/rubric-tourism/3322764-u-mukacevi-vidnovluvatimut-bilij-palac-rakoci.html>

22. Фортифікації в туризмі: потенціал, стан, промоція, інновації : матеріали Міжнар. наук.-практ. інтернет-семінару, Київ, 23 квіт. 2021 р. / Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка, Каф. країнознавства та туризму [та ін. ; упоряд. І. Винниченко]. — Київ : Геопринт, 2021. — 153 с. : іл., табл. **Шифр зберігання в Бібліотеці: Б366043** Висвітлено потенціал, стан і

використання в туризмі фортифікації в Україні; реалії, виклики і перспективи фортець-музеїв. Розглянуто вітчизняний та зарубіжний досвід промоції фортифікацій; інновації як засіб популяризації фортифікацій, туристичний потенціал фортифікаційної спадщини світових війн. Розкрито, зокрема, історію побудови, функціонування та занепаду замку у Старому Збаражжі. Увагу приділено Тербовлянському замку, замку Любарта, замковим комплексам Тернопільської області, перспективам використання Бушанської замкової вежі як геотуристичного об'єкта, оборонним спорудам Закарпаття. Охарактеризовано стан та нагальні питання державного регулювання фортифікаційних споруд в Україні. Проаналізовано зарубіжний досвід Словаччини, Китаю, Угорщини, Албанії як туристичного потенціалу фортифікаційної спадщини світових війн.

23. Чепурний В. Батурин: дух, що животворить [Електронний ресурс] / Василь Чепурний // *Голос України*. – 2021. – 13 жовт. (№ 195). – Електрон. дані. *Йдеться про презентацію у Національному історико-культурному заповіднику "Гетьманська столиця" книги "Мазепа. Хроніки православного шляхтича" Тетяни Таїрової. На презентації книги Президент України (2005 - 2010) Віктор Ющенко закликав українців до єдності, що є основою для перемоги над ворогом, а голова Меджлісу кримськотатарського народу, народний депутат України Рефат Чубаров, згадавши спільне історичне минуле українського та кримськотатарського народу, висловив сподівання, що нині ми не упустимо шанс для спільної перемоги. Делегація Меджлісу ознайомила з гетьманською резиденцією, подарувала книги для заповідника і розгорнула прапор кримськотатарського народу, який також має синій і жовтий кольори. Текст: <http://www.golos.com.ua/article/352242>*

24. Шпаковський С. М. Розроблення проектів меж територій, зон охорони та режимів використання пам'яток археології у Меджибізькому археологічному мікрорегіоні – курганів біля с. Ставниця та пізньосередньовічного замчища Ракочі / С. М. Шпаковський // *Хмельниц.*

краєзнав. студії : наук.-краєзнав. зб. / Нац. спілка краєзнавців України. — Хмельницький, 2021. — Вип. 31. — С. 217-221. **Шифр зберігання в Бібліотеці: Бп18031-31** Зазначено, що винесення меж територій, встановлення зон охорони та режимів використання об'єкта археології "Залишки пізньосередньовічних фортифікаційних укріплень замку "Ракочі" та пам'ятки археології курганної групи біля села Ставниця дозволить у майбутньому включити ці землі історико-культурного призначення до складу Державного історико-культурного заповідника "Межибіж" та належно використовувати їх та охороняти.

**Підготовлено відділом інформаційного забезпечення органів влади
Національної бібліотеки України імені Ярослава Мудрого**

Відповідальний за випуск: Зайченко Н. Я.

18.10. 2021 р.